

# ad-avane!

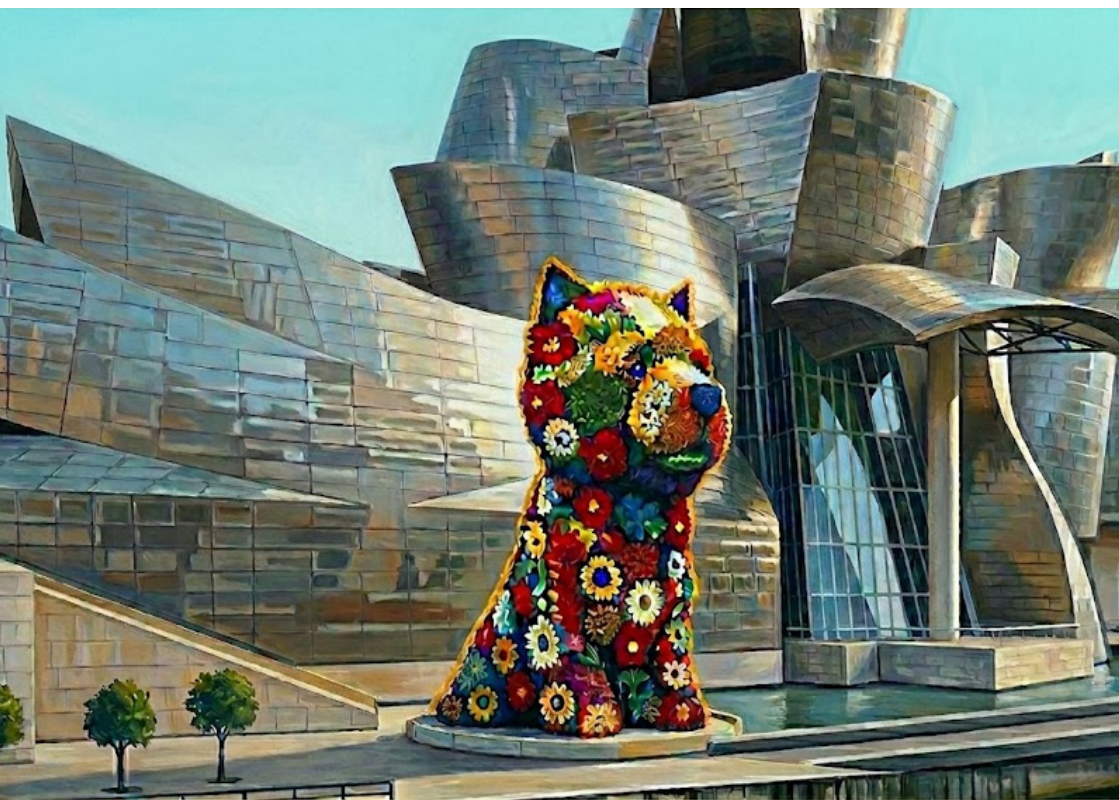
Cuadernos españoles  
de cultura idista



Ofical organo dil  
Iberiana Ido-Societo

Numero 43

Aprilo 2026



Internaciona Ido-Renkcontro en Bilbao  
del 30-ma di julio til la 2-ma di agosto  
di 2026

# *Januario - Aprilo*

## *2026 : 1*



Fundada en el año 1927 para la propaganda de la lengua internacional IDO.

Editas: IBERIANA IDO-SOCIETO  
Redaktero: José M<sup>a</sup> Rodríguez

P. 03 **600 yari depos l'adveno dil cigana popolo aden l'Iberiana Peninsulo.**

P. 06 **Globaligeso e minoritata lingui, ne tant enemiki.**

P. 09 **Boris Spasski: Plu kam perdinto.**

P. 14 **La New-Yorkala Ido-vortaro da Brian E. Drake.**

P. 20 **Nekrologo.**

P. 22 **Interpretado di anonima texto da aborijen amerikano.**

P. 25 **Sango-presos esas kontrolenda.**

P. 30 **Idala Niuzi en Hispania.**

P. 32 **L'altra idala dicionario.**

P. 33 **Kartuno: *La Barilo.***

P. 40 **Internaciona Ido-Renkonto Bilbao-2026.**

P. 44 **Jus aparis...**

P. 45 **La Kloko dil Silenco.**

P. 50 **Gramatikal Pagino: *Sustantivizar adjetivos.***

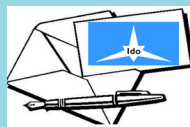
P. 54 **Nia pioniri: *José Pedrero Vallés***

P. 56 **Ni parolez pri *AQUO.***

P. 58 **Hispan-linguala literaturo.**

P. 59 **Muzikal Pagino**

P. 61 **Idala saladi.**



Apartado de Correos 3142  
E-14080 Córdoba  
España - Hispania



[idosocietohispana@hotmail.com](mailto:idosocietohispana@hotmail.com)

Kunlaboras:

Antonio Martínez Rubio  
Günter Schlemminger  
Pilar Gómez Movellán  
Itziar  
Alfonso Borrego Cuesta



# 600 yari depos l'adveno dil cigana popolo aden l'Iberiana Peninsulo

La 12-ma di januaro dil yaro 1425, la aragona reĵo Alfonso la 5-ma, konocata kom “la grand-anma”, liveris permiso-dokumento al Sioro Juan de Avan-Egipto e lua akompanantaro. Segun la texto dil dokumento, la reĵo aceptis ta voyajanti, qui deziris pilgrimar aden Santiago de Compostela. La dokumento dicis:

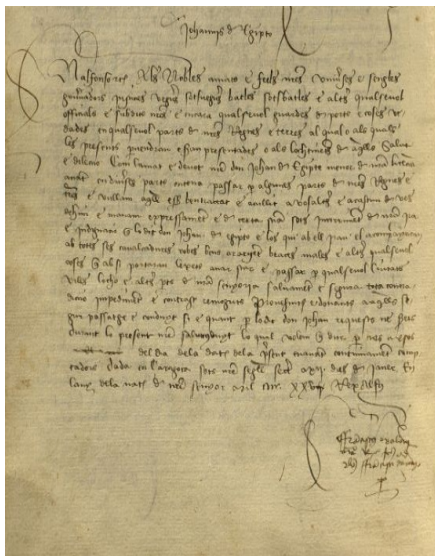
*Ni volas, ke li esez bone ricevata, se kontree to produktus la justa iraco dil reĵo. Tale, la dicita Sioro Juan de Avan-Egipto e lua akompanantaro, kun lia kavali, havaji, oro, arĝento, voyaj-saki ed omno a li apartenanta, darfus transirar irga urbo o vilaĝo di nia reĵio, e pro to li ricevus nia protekto e sekureso.*

Segun altra historiala dokumento, en la yaro 1435 ta unesma grupo de cigani adveninta aden Hispania trovisis en Santiago de Compostela (Galisia), pose li vagadis tra la tota Iberiana Peninsulo. Tale, en la yaro 1462, li esis en Andaluzia, exakte en Jaen, ube li esis tre bone aceptata.

La nomo di ca gento en la hispana linguo “*gitanos*” devenas exakte de ta unesma grupo qui advenis en Hispania. Sioro Juan de Egipto prizentis su kom “Duko de Avan-Egipto”, lore geografiala nomo dil nuntempa Turkia. Do, li esis “*egiptanos*”, vorto qua pose transformis su a “*gitanos*”. Pos kelka yari altra gento venos aden l’Iberiana Peninsulo, li esis la “*grekanos*”, o refujanti adveninta pos la otomana konkresto di Konstantinoplo en la yaro 1453.

Komprenende, la historio dil cigana gento ne komencis kande li advenis en Hispania. Genetikal e lingvistikal studiuri konfirmas, ke *Romi* -yen la reala nomo di ca popolo- venis de indiana regiono, forsan del stato Rajasthan. Tamen, la vera motivi di lia diplasado trovasas su interne de misterioza legendo.

Kelki asertas, ke li esis membri di infra kasto en India, qui esis sendita ad-veste por luktar kontre mohamedani, lore li esis kaptita. Ica teorio devenas de rakonto da Mahmud de Ghazni, qua informis pri l'existo di plu kam 50.000 indiana kaptiti dum turka-persa invado ad India. Tamen, to, quo esas generale aceptata esas la fakto, ke romi -cigani- departis de India cirkum la yaro 1000. Dum sua diplasado li trairis Afganistan, Persia, Armenia e Turkia; pose li eniris aden Europa, e lore, en la yaro 1425, l'unesma grupi arivis en Hispania.



Dokumento dal rejo Alfonso la 5ma di Aragon. Ibe lu aceptas la adveno di cigani en l'Iberiana Peninsula. Yaro 1425.

Segun historiala studiuri, dum la 15-ma yacento trovesis en Hispania cirkum 3000 cigani. Li kunesis en grupi de 80/150 homi, sub la dukto ed impero da viro o da mikra grupo de viri. Li esis respektinda olduli konocata kom “patriarki”. Singla grupo esis nedependanta un del altri, tamen li mantenus familiala relati, mem se distanta, kun la altra grupi.

Nam li vagadis tra l' Iberiana Peninsula, onu povas asertar, ke li esis nomadi e lua precipua viv-moyeno esis sur-stradala spektakli, praktikado de augural arti e sporadika labori por animal, exemple hufferizo di kavali.

Tamen, ca bona acepto dil cigana popolo finis ye la fino dil 15-ma yarcento. Olim, en la yaro 1499, la Katolika Reji, konsilata ed influata dal Kardinalo Cisneros, dekretis ordono, dil qua la skopo esis asimilar la cigani e destruktar lia kustumala viv-moyeni. Vere, la reji deziris grantas l'existo di chipa e servema laboristi al povoza teritoriala seniori. Do, segun ca dekreto, “*cigani devenus loyala servisti, quale la cetera homi en la rejio*”.



Pikturo reprezentanta olima cigani en Hispania

Ta dekreto dil yaro 1499 esis teroriva, tale ol dicis:

*“Ni imperas al Egiptani qui vagadas tra nia rejio, kun lia spozini e filii, ke depos nun ed ante 60 dii, li mustos lojar en konkreta loki e laborar en konocata ofici. Do, li ne darfas voyajadar tra la rejio. E se li ne facas lo, li esos ekpulsata sen yuro rivenor; e se malgre to li rivenas, li recevos cent vergil-bati; e se li ankore ne obeas, lia oreli esos tranchata; e se malgre to, li ankore ne facas lo, li esos enkarcerigata e definitive ekpulsata del rejio”.*



Cigana Populo 1425/2025

# Globaligeso e minoritata lingui, ne tant enemiki.

La fenomeno dil difuzado e persisto dil minoritata lingui etnala en la nuna kunteksto di globaligo reprezentas un ek la paradoxi maxim fasciniva dil nuntempa socio-linguistiko. Dum ke la global relati tendencas favorar la hegemonio di “*potenta lingui*”, quale l’angla, la chiniana o la hispana, samatempe aparas mekanismi pri rezistado, ri-vivigo ed interretala difuzado, qui permisas al minoritata lingui trovar nova spaci por transvivar.

Ordinare, on vidis la globaligeso kom ulsorta *choseo-rolero* kapabla triturar omno qua ne es konocata en la tota mondo. Tale, la teorio pri linguala konvergado sugestas ke, por partoprenar en la global ekonomio, l’individui mustas abandonar sua minoritata matralla lingui favore ad altra plu potenta. Tamen, ica vidopunto ne esas tote certa.

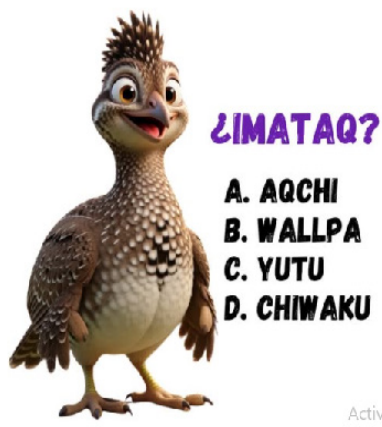


Avenuo en granda westal urbo. Sama butiki, sama marki irgube

Nam danke al globaligeso aparis la “*glokaligeso*”, co esas, l’adaptado di globala kontenaji al lokala kuntekti. Do, la minoritata lingui ne esas ja inkluzita nur en izolita konkreta spaci, danke al migrado e la global interkonektado. Tale, li devenis transnacionala reti. Same, en la nuntempa global ero, la povo dil stati dilutesas koram supra-statala enti e interretala komunesi. Ca situaciono facas posibla

ke la minoritatal etnala lingui povas klamor sua linguala yuri che internacina organizuri kom Unionita Nacioni ed UNESCO.

La teknologii informal e komunikala (TIK) anke posibligas la difuzado di minoritata lingui en nia mondo. Ta lingui, antee, ne havis internacina estradi por diskonocigar su ipsa, ma nuntempe, yuni parolanta quechua-linguo en Peru o maori-linguo en Nov-Zelando uzas platformi kom *TikTok* ed *Instagram* en sua propra linguo, mem se minoritata, do, li esas prezenta ed acesebla al tota mondo.



<https://kapahakatu.co/tewikiotereomaori/>  
#TeWikiTeReoMaori #reomaori



Esas posibla trovar interretala situi parolanta minoritata lingui, inter li la quechua o la maoriana

Altraflanke, l'uzo di TIK igas posibla, ke la lingui kun tre poka parolanti, e mem en risiko di balda extingo, povos havar depozeyo acesebla, quo garantias ke oli nulatempe perdesos komplete. Tamen, malgre ca esforzi, la statistiko esas alarmanta, segun studiuri un linguo desaparas singla du semani, e la kauzo esas la, tale nomata, “*generacional interrupto*”. Ico eventas kande genitori cesas parolar linguo a sua filii, pro la percepto di ta minoritata linguo esar barilo al ekonomiala suceso.

Kontre co, la globaligeso anke grantas, en ula kazi, merkatal valoro al minoritata lingui, qui atraktas l'atenco di kelka turisti, e co favorigas la lernado di etnala lingui, la kazi dil baska o dil maya lingui esas bon exemplo pri to.

Do, la difuzado di minoritata etnala lingui en nia globaligita mondo ne devas esar lukto inter kultural etnala rezisto kontre developo

teknologia. Certe, la globaligeso esis la kauzo dil debiligo di multa lingui, ma ol anke konstruktis ceneyo por lia rinasko. La futuro dependos de nia kapableso valorar la linguala diverseso di nia mondo, ne kom muzeala objekto, ma kom instrumento viva e necesa por par-komprenar la homaro. Nam la vera richeso dil 21-a yarcento ne rezidos en to, ke ni omna parolos importanta linguo, ka l'angla, la china, la hispana, la franca..., ma en nia kapableso tradukar e navigar tra la infinita mundi, quin singla minoritata linguo reprezentas.

*J.M.R.H.*



Iberiana Ido-Societo en interreto: [www.idohispania.com](http://www.idohispania.com)

*Recordamos a todos los que desean aprender o perfeccionar su conocimiento de la lengua internacional Ido, que en la página [www.idohispania.com](http://www.idohispania.com) pueden encontrar varios cursos a distintos niveles. Por supuesto el acceso y la descarga de los cursos es completamente gratuito.*

# BORIS SPASSKI: Plu kam perdinto

Ca artiklo duras altra publikita en antea numero di *Ad-Avane*, pri la lejendal Bobby Fischer, la vinkinto en 1972 dil “shakludal konkurso dil yarcento”. Hike ni traktas l’altra flanko: la perdinto, Boris Spasski.



Spasski, evante 11 yari, ye sinistre

Ca artiklo esas anke homajo tarda a lua figuro. Boris Spasski naskis en Leningrad (hodie San Petersburgo) en 1937. Il mortis en 2025, evante 88 yari. Spasski memoresas precipue pro sua perdo en 1972, ma il esis multe plu kam perdinto: il esis eminenta shakludisto, un ek la maxim importanta en la historio.

## La konkurso dil yarcento

Oportas rimemorar la detali dil konkurso dil yarcento nam ta konkurso chanjis la historio dil mondala shako pro sua granda transcendeso por la tota mondo. En 1972, en Reykjavik, eventis la finalo dil mondala shak-konkurso: Spasski kontra Fischer. Spasski esis tre forta shakludisto, kompleta e vere timinda. En 1972 il evis 35 yari ed esis en plena matureso di sua kariero. Il esis la championo dil mondo depos 1969 e, ante 1972, il nultempe perdabis ludo kontre Fischer.

Fischer, qua evis 29 yari, atingis la finalo pos aplastir sua rivali en la pre-final ludi per astoniva facilesa. Pro to, la rezulto dil duelo esis ne-certa.



Dum plena kolda milito, la konkurso esis simbolo dil kombato inter USA e la Soviet-Uniono por la dominaco dil mondo. Dum yardeki, la sovietani dominacabis la mondala shako-ludo. Ta evento esis vera konfronto inter du mondi.

La expekto esis extraordinara: multa jurnali, radio e televizionostacioni voyajis a Reykjavik por raportar *in situ*. La konkurso eventis en sportiva pavilono kun asisto di publiko ma restriktita pro demando da Fischer

Fischer konstante plendis pri omno: pri la lumo, la bruiso, la publiko, la kameri. Spasski plendis pri nulo.

Fischer perdis l'unesma ludo pro ne-explikebla eroro e, ye la sequanta dio, il ne aparis por ludar, perdante la duesma pro ne-prezenteso. Dum momento, semblis ke il esus retironta.

Il postulis kondicioni kelkfoye vere excentrika e nur aceptis rikomencar pos aumento dil premio pekunial e pos telefon-voko da Henry Kissinger.

Spasski aceptis omna ta kondicioni por ke la ludi povus kontinuar. Il ne volis vinkar sen ludar, malgre ke por il esus plu facila durar esante championo sen aceptar la kondicioni e sen ludar. Tale, Fischer atingis psikologia avantaĵo pro la kontinua cedi dil organizanti e di Spasski.

Fine, Fischer vinkis 12,5–8,5: 7 venki, 3 perdi e 11 egalaji, pos komencir kun 0–2 desavantajo, per brilantoza shak-stilo.

## **Du personalesi tre diferanta**

Spasski esis jentila e respektema. Fischer esis polemika ed obsedema; il anke sufris pro paranoyo sempre plu graveskanta.

Por Spasski, shako esis nur sporto. Por Fischer, esis omno. La diferenco inter amba evidentesis per gesto memorinda: pos perdi la sisesma ludo kontra Fischer, Spasski staceskis ed aplaudis longatempе a sua rivalo, agnoskante lua brilantoza shak-stilo. Gesto rara inter championi qua montris lua grandeso.

Inter amba sempre existis relato kompleksa, karakterizita da reciproka respekto preske amikal. Spasski nultempe montris rankoro o revanchal sentimentis kontre Fischer.

## **Pos la konkurso**

Fischer devenis heroo en USA e la maxim famoza shakludisto dil mondo.

Spasski, kontraste, havis desfacila situeso en la Soviet-Uniono. On reprochis ad il ke il tro facile cedabis al postuli di Fischer. Pluse, il ne esis homo politikema e nultempe vere adaptis su a la modelo sovietala.

Tamen, en 1973 il vinkis la Shak-Konkurso dil Soviet-Uniono, probable la maxim forta dil mondo, nam preske omna maxim bon shakludisti, ecepte Fischer, esis sovietan. Tale, Spasski pruvigis ke il esis ankore la maxim bon rusa shakludisto, malgre ke il ja perdabis la favoro dil aŭtoritati sovietan.

## **Vivo e shak-ludal kariero**

Spasski duris esar dum la 70 e 80 yardeki inter la maxim bon shakludisti dil mondo. En 1976 il departis de Soviet-Uniono ne pro subita rupturo, ma pos proceso gradopa. Sua triesma spozino, rusa qua habitis en Paris, faciligis l'ekiro. Il instalesis en Paris ed obtenis la franca civitaneso en 1978.

Ta departuro esis plu paktita exilo kam eskapo, konforme a sua karaktero.



Spasski ludante konkurso en 1978, pos l'exilo

## **Vivo privata e lasta yari**

Spasski spozezis tri foyi e havis tri filii, singla filio de singla spoзино, ma il siempre esis tre diskreta pri sua vivo privata.

En 2012 il rivenis a Moskva. Fine, il esis nun respektata ed admirata en sua propra lando sua valori kom persono e kom genial shakludisto. Ibe il vivis sua lasta yari kun relativa tranquilesa, partoprenante kelkafoye en ceremonii e homaji.

Il mortis en 2025, pos-lasante l'imajo di championo fundamental por la historio dil shako-ludo.



Spasski, ja evoza, ludante plur sam-tempa shak-ludi, 2009, en Francia

## Fino

En 1975, Bobby Fischer devis defensar sua titulo mondal kontre Anatoli Karpov, nova emersanta rusa stelo. Il itere postulis por acceptar ludar kondicioni desfacile aceptebla. Ca-foye, sua postuli ne aceptesis da organizanti. Do, il perdis sua krono e Karpov devenis championo sen ludar. Spasski facis l'inverso.

En 1972, il povabis ne ludir... ma il ludis. E ta gesto montras lua vera grandeso.

On memoras il kom perdinto dil “shakludal konkurso dil yarcento”. Ma ico es tote ne-yusta nam il esis multe plu: lu esis ecelanta championo e bon persono qua, acceptante ludar, igis posibla la lejendo di Fischer, la maxim famoza e genial shakludisto dil historio.

*Alfonso Borrego Cuesta*



# *La New-Yorkala Ido-vortaro*

## *da Brian E. Drake*

Enorma skol-autobuso en neta flava koloro avancis tra strado plena de domi kun gardeni, yen ceno quan milioni da homi sur la tota planeto vidis ulfoye, malgre ke li nultempe ped-frapis usana sulo. Por civitano de Madrid, Berlin, Lisboa o Buenos Aires, ca autobuso ne esas omnadiala vehilo, ma anciena e konstanta konocato sur la skreni. Tra yardeki de cinematografala, televizionala o muzikala exportaco, la usana kulturo sucesis esar prezenta en la tota mondo. Do, la konoco, quan en la cetera landi onu havas pri la vivo en USA esas tam profunda ke ol preske tushas la komuna memoro. E ni ne nur konocas la flava skol-autobusi, ank esas tre konocata la universitatala festi, la metalala kontenili en la koridori dil licei o l'estetiko dil danco di diplomizeso.



Ica kulturala omno-prezenteso kreas facinanta kontrasto kande stranjera turisto voyajas aden Nord-Amerika. Talmaniere, kande lu vidas ca reala objekti, la reakto ordinare ne esas stranjeso avan nekonocata objekti, tote ne, turisto montras sua entuziasmo avan to quo sentesas kom reala, ed omni esas kapabla memorar la nomi di tala objekti, mem se oli ne existas en lia lando.

La diskonocigado, mem exportado, di ta situacioni, objekti od imaji tipe nord-amerikanatra faciligis l'adoptado di vorto-familio ligita al usanala vivo-stilo, quan anke la cetera mondo fine adoptis. Do, termini

qui definas objekti o situesi tipe nord-amerikana adjuntesis naturale al mondala vortaro, ofte mem sen la neceso tradukar ol. Koncepti quale «*prom*», la konocata danco di diplomizeso, «*quarterback*», la duktero dil esquado di usana futbalo o «*locker*», la metaloza kontenili en la skola koridiri, esas rapide konocata da omni en irga lando.

L'adapto di ica vorti en altra landi varias. Kelkafoye li asimilesas kom pure stranjera vorti pro la manko de exakta equivalanto, e foye li transformesas a kulturala koncepti. Exemple, l'estetiko dil universitatala festi kun sua «*red cups*» (reda vazii) kopiesas en europana o sud-amerikana diskoteki sub la etiketo “amerikana festo”, demonstrante ke ica vorti ja ne nur deskriptas realeso en USA, ma universala modelo di amuzeso.



"Kurez, kurez, ocidero" romano da  
Brian E. Drake, 2019.

E se ta vorto-familio ja existas en multa nacional lingui, quo eventas relate al internaciona linguo Ido? Nu, Ido, kom auxiliara linguo internaciona, posedas granda flexibleso por recevar nova inventi e globala situesi. Fidela al principio di maxima internacionaleso, nia linguo adoptas neologismi serchante la radiki maxim komuna. Tamen, necesesas agnoskar ke, nek en la KGD da De Beaufront, nek en la unesma dictionarii, la termini dil nord-amerikana kulturo esas trovebla.

Do, la tasko introduktar nova vorti mustas esar facata da skriptisti, ed en la kazo dil vorto-familio dil nord-amerikana koncepti, nul skriptisto ludis tam importanta rolo kam la usana Brian E. Drake (Kansas, 1957). Drake richigis la katalogo di nova vorti en Ido per originala romani e rakonti, ed en un de ta verki “*Kurez, kurez, ocidero*” lu aparigas vorti tipe nord-amerikana e precipue new-yorkala. En ca verko l'autoro demonstras la kapableso di nia linguo por traktar la fiktivajo di tipe usana-stila polic-romano.

La intrigo dil verko eventas en la urbo New York, qua vole-nevole povus esar konsiderata kom un plusa rolero dil romano. Tra la romano onu spiras la omnadiala atmosfero di New York, stradi, longa avenui, subterala metro, apartamenti... e pro to Brian E. Drake mustas uzar vorti aludanta objekti dil urbo e jenerale aparanta en l' usana vivo. Sendubite, Brian E. Drake en ca romano facas granda vortala laboro qua mustas esar diskonocigata.

Yen kelka de ta vorti tipe new-yorkala, quin Drake aparigas en sua libro:

- ***Le Yankee:*** ol esas usana profesionala basbala klubo bazita en la newyorkala quartero Bronx.

- ***Jukeboxo:*** mashino, ofte situata che restorerii, qui pleis la muziko selektata dal askoltanti, qua mustis depozar moneto.



- ***Cielskrapero:*** tre alt edificio, ofte videbla en New York, qua uzesas por lojar o laborar.

- ***Stanizita bidono:*** lada (de stano) vazo klozita, normale uzita por trinkar biro o karbonatizita drinkaji.

- ***Patrol-veturo:***

Automobilo o motociklo uzata dal policistaro por sua patrol-labori e por responder al incidenti, qui povas eventar.

- ***Park-avenuo:*** Larja avenuo en New York, qua extensesas de nordo a sudo en Manhattan, konsiderata kom distrikto kun altega imoblala preci.

- **Stulo elektral:** Instrumento kreita en la 19-ma jarcento por mortigar homi kondamnita a morto-puniso, per grandega elektro-descharjo.



- **Freno-kriacho:**

Sono produktita dal subita halto di vehilo.

- **Kabino:**

Chambretaro situita en bosko, ofte apud lago, ube solitara homi pasas semano-fino. En usona filmi ol esas kustumala ceno di krimini.

- **Kriminist-fotografuri:**

Libro ube aparas deki, forsan centi, de fotografuri di registrita kriministi, qua esas prizentata al viktimo kun la skopo ri-konocar al posibla kulpanto.



- **Revolvero:**

Pafarmo portebla, qua posibligas pafar plura-foye sen interrupto.

- **Obtenar fingro-imprimuri:**

Deskovrar e revelar la celita traci di fingro, imprimita sur objekto, kustumale botelo o glaso, quo posibligas konocar qua esis la kulpanto di krimino.



### ***-Turno-barilo:***

Mekanismo por kontrolar la aceso, situita dop l'eniro di staciono. Lua precipua funkcio esas validar la bileti o transporto-karti dil pasajeri e desblokar la fizikala barilo, por permesar ad ilu pasar aden la keti en ordinata maniero.



### ***- Neonafisho:***

Anuncio a publiko facita da dina divers-kolora tubi, qui kontenas interne gasoza elemento.



### ***- Incendiala Salvo-skalo:***

Metala strukturo, fixigita an la extero di edificio, por rapida evakuado. Lua precipua skopo esas servar kom sekura eskapo-voyo por la lojanti dil imoblo, kaze ke la precipua escaleri o acensili esus ne uzebla pro fairo.

### ***- Polic-staciono:***

Operativa policiala sideyo, qua responsas pri la sekureso, vigilado e civitana atento che distrikto o kvartero di urbo.

### ***- Detektivo:***

Policisto komisita por explorar, precipue krimini.



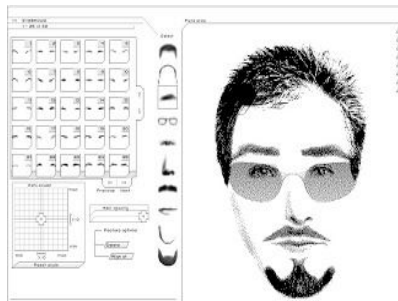
### **- Brodkast-kanalo:**

Televizion-emisilo qua produktas e difuzas programi pri novaji, filmi o serii kun programaro strukturizita per horari.



### **- Skisuro:**

Grafika ri-konstrukturo dil vizajo di homo, dil qua identeso ne esas konocata, ol esas elaborata en policiala sideyo segun la detaloza deskripto propozata da viktimo o testo di krimino.



### **- Aero-shakto:**

Arkitekturala strukturo dil qua la skopo esas faciligar la cirkulado e konstanta rinovigado dil aero interne de l'edifiko, segun naturala o mekanikala proceso.



Resume, la uzado di vorti tipala usonana e dil urbo New York en la romano da Brian E. Drake "*Kurez, kurez, ocidero*" esas ad-avana pazo en la literaturo di nia linguo, nam por deskriptar la kruda atmosfero e la situesi kustumala di ca granda urbo nordamerikana, Drake rompas la rigideso, kelkefoye konsiderata inheranta al lingui konstruktita.

La vera valoro di ca verko konsistas en lua proksimesko al literaturala nigra genro. Pro la neceso deskriptar la new-yorkala sub-mundo, la stradeti e la psikologio di detektivi e kriministi, l'autoro extensas la limiti dil linguo, adportante e riuzante nova vorti e linguala

expresuri esencala por policala romano en la linguo Ido. Co havigas al rakontado en nia linguo potenta realismo e dinamismo, demonstrante ke Ido, danke a sua skriptisti e partikulare a Brian E. Drake, esas linguo viva e flexebla e ca-kaze, absolute kapabla deskriptar la kompleksa policiala genro.

*J.M.R.H.*

## *Nekrologo*

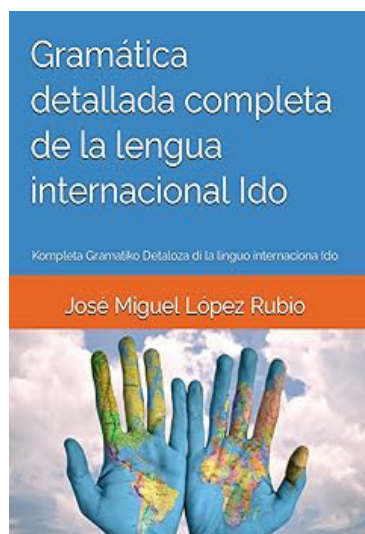
Heidi Neussner 1929-2026



Heidi esis kustumala lektero di nia revuo

Heidi esis germana ido-poeto. Elu laboris kom instruktistino en primara skolo. Lu mariajesis en 1950 ad Alfred Neussner, quan el renkontris che Esperanto-yunulara renkontro en Berlin. Heidi lernis Ido per Alfred. Li partoprenis multa Ido-konferi. Lu skriptis en la yaro 1988 *Galimatiaso* ed en la yaro 2000 *Pasema Instanti*. Lu esis anke konstanta kunlaboranto en idala publikigaji.

# Humuro



Akirebla che [www.amazon.es](http://www.amazon.es) la libro “Gramática detallada completa de la lengua internacional Ido”. La verko esas la tradukuro aden la hispana linguo di “Kompleta Gramatiko Detaloza” da Louis de Beaufront, verkita en la yaro 1925, kom ri-imprimuro dil texto qua dis-konocigis la linguo Ido en la yaro 1907.

Ca verko esas la refero dil internaciona linguo Ido, e nun esas lektebla ank en la hispana linguo danko al laboro da José Miguel López Rubio.

Preco: 11'39 €

# Interpretado di anonima texto da aborijen amerikano

Ye la komenco dil tempo, la Kreanto sidigis sua kreuri en cirklo sub la matro-tero. Lu savigis al singla popolo, segun lua pelo-koloro, lua personala responsiveso por la ensemblo dil granda cirklo dil vivo. Lu pecigis la docaji segun quar egala parti, disdonita al diferanta tribi dil tero. Lore, ta quar tribi esis sendita aden quar direcioni, singlu kun sua specala docajo.

La populi di flava pelo iris aden l'oriento. Li recevis la konoco pri la subtila energi, la respirado, la metidado e l'interna harmonio. Li esus la garderi dil sajeso, dil spirito e quale konektar la mento kun la cirkumajo. Lua elemento esis la fairo.



La populi di nigra pelo iris aden la westo. Li recevis, kom responsivo, l'askoltado, la reflektado e la konekto kun profunda emoci. Lua elemento esis l'aquo.

La populi di blanka pelo marchis aden la nordo. Li recevis la logika mento, la strukturado, la movado, la cienco e la logiko kun la kapableso inventar utensili. Lua elemento esis l'aero.

La populi di reda pelo iris aden la sudo. Li recevis instrukti pri la relato kun omna enti, la respektado al planti, al animali ed al ciklo dil semado. Lua elemento esis la tero.

Singla raso recevīs, do, un quarimo del veraĵo di omno kreita.

Dum multa generacioni, singla popolo vivis en sua propra quadranto, protektante la donajo ricevita. La populi prosperis e developis marveloza kulturi fondita sur sua partikulara sajesi. Tamen, separita inter su da oceani e teri, la homi komencis obliviar.

La obliviado ne esis pri lua propra konoco, ma pri la fakto, ke lua savo esis nur un quarimo del tota vereso. Singla raso komencis kredar, ke la vido dil mondo, lua teknologii, lua spiritaleso e lua emocala konekto esis la sola korekta fasono bezonata.

Onu postulis al diferanta rasi, un pos altra, renkontrar su. Ma nul ek li sucesis e la kreuri destruktis su, e kun oli, omna homi e lia povi. Do, volkani destruktis la mondo, finis lore la fairo-epoko. Glaco-evo destruktis la mondo, finis la terala periodo. Diluvio arivis pose dum l'aquala periodo.

Fine, venis la epoko dil blanka-pela populi. Regretinde anke li obliviis l'averto dil kreitaro dum sua voyaji tra la tero, lore, vice par-lernar la docaji dil altra populi, li uzis lia mental povo por dominar omni.

La blanka-pela homi donis opiumo al flava-pela populi por sklavigar li, vice lernar pri l'spirito, ed al nigra-pela populi, le blanka donis kateni, vice lernar pri l'amno.



Do, kande la blanka-pela homi arivis aden Amerika portanta a la flava ed al nigra populi kom sklavi, li komencis konquestar la teri dil reda-pela homi, vice lernar pri la korpo e pri la semado dil tero, qui esis la savaji dil reda homi.

E nun, boski qui produktas oxigeno, esas kombustita; l'oceani esas des-netigata dal nafto; e mem l'aero, qua es l'elemento reprezentanta la savo dil blanka homi, esas infektata per des-neta fumuro e la ozonostrato reduktita.



Ca homi konsideras, ke to qua trovesas en lua mento esas omno quon lu bezonas. Pro to li destruktas la korpo dil matro-tero, e samatempe li refuzas konoceskar la spirito e l'amno.

Tamen, ankore onu povas remediar la vivo-cirklo e restaurar la stabila equilibrio dil tero. Onu ne devas obliviar, ke ni havas nur un quarimo del tota savo, do, ni bezonas al altri por kompletigar la vivo.

*Pilar Gómez Movellán*

# Sango-presu esas kontrolenda

*Ultre movado e stres-reduktado kelka viktualii influas vaskul-tenso e sango-volumino*

Sempre plu yuna homi havas tro alta sango-presu. Kontre to on povas luktar per chanjo di la viv-maniero. Ante to medicinala diagnozo devus exkluzar grava maladeski kom kauzi.

Ye plu kam 20 milioni de Germani esas diagnozita alta sango-presu. Olca esas risk-faktoro por kordio-cirkulado-maladeski e long-tempe domajas la cerebro, l'okuli o la reni. Ulte to dum la lasta monati ye personi kun male traktata alta sango-presu on konstatis altigita risiko relate grava Covid-19-maladesko.

Til nun on konstatis alta sango-presu (hipertonio) precipue ye evoza homi. Ma anke yuna adulti inter 30 e 45 yari sufras plu ofte pro plu alta valori. A to aludas experti di la „*Deutsche Gesellschaft für innere Medizin*“ (Germana societo pri interna medicino) e la „*Deutsche Hochdruckliga*“ (Germana federuro pri alt-presu). Unesma simptomi povas esar kap-doloro, vertijo o rapida palpitado.



Kauzi por la alta sango-presu esas trovebla precipue en nia prezenta, westala viv-maniero, qua maxim ofte kontrea a ta kondicioni, a qui la homo adaptesis dum sua evoluciono. „La homala respektive animala organismo lernis dum l'evoluciono aranjar prefere pro manko di salo, sukro, graso ed aquo kam pro permananta eceso“, explikis Oliver Vonend, nefrologiisto, hipertensiologiisto e komitatano di la „*Deutsche Hochdruckliga*“ (Germana federuro pri alt-presu).

Mala kustumi quale fumado ed alkohol-mis-uzo detrimantas supleme la sangala vaskuli, qui stretigas su frue o tarde, quo anke genitas alta sango-presio. Esas plu bona kontentigar su per salubra moyeni, exemple promeno tra la bosko, bela muziko, balno en kuvo o kelka bitra chokolado.

Ma ne sempre on darfas imputar la mala stando al individula vivmaniero. Labor-kondicioni, qui produktas ne-salubra stresio e dum qui la singlu esas sen helpo, povas maladeskar. Anke izolita genitori kun desfacila filii sentas su en permananta stresio. Lore ne sempre restas tempo por sporto e distrakteso favore la saneso.

Plu yuna adulti kun altigita sango-presio, perceptebla per reda kapo o sen-dormeso, devas examenesar frue relate organala kauzi. Kelka nefriti povas efektigar sangala alt-presio, qua pose febligas la reno supleme. Anke hiperfunciono di la tiroida glando produktas alta sango-presio.

| EVO       | SISTOLA PRESESO |           | DIASTOLA PRESESO |          |
|-----------|-----------------|-----------|------------------|----------|
|           | Viro            | Muliero   | Viro             | Muliero  |
| 16 - 18   | 105 - 135       | 100 - 130 | 60 - 86          | 60 - 85  |
| 19 - 24   | 105 - 139       | 100 - 130 | 62 - 88          | 60 - 85  |
| 25 - 29   | 108 - 139       | 102 - 135 | 65 - 89          | 60 - 86  |
| 30 - 39   | 110 - 145       | 105 - 139 | 68 - 92          | 65 - 89  |
| 40 - 49   | 110 - 150       | 105 - 150 | 70 - 96          | 65 - 96  |
| 50 - 59   | 115 - 155       | 110 - 155 | 70 - 98          | 70 - 98  |
| 60 o plus | 115 - 160       | 115 - 160 | 70 - 100         | 70 - 100 |

Normala Arteriala Preseso segun l'evo. Fonto: [www.encyclopediasalud.com](http://www.encyclopediasalud.com)

„Kande yuna mulieri evanta cirkume 30 yari havas alta sango-presio, lore on trovas ye 30 po cent de li ula singla kauzo por to“, konstatas la reno-spezialisto Oliver Vonend. Ofte la pilulo por preventivo di nevolanta gravideso ludas ne-agreable rolo. Piluli, qui impedas ovulacio (ovulacio-impedili), povas stimular la produktado di hormono ek la surrenal glando. Ca hormono, nomata aldosteron, se ol esas produktita ecese, lore kun-portas perdo de kalio per la reni ed acenso di la natrio-spegulo en la sango. La amba mineral-substanci kalio e natrio esas

kontre-luktanti relate la sangala preso. Ulte to per la natrio plu aquo retenesas en la korpo. Pro to genitesas plu granda sango-volumino, qua efektigas pezo-augmento ye nombroza mulieri. Min salo en la nutrado, vice to plu kalio-richa legumi quale celerio, karoti, pastinako, latugo o verda kaulo hike povas krear alternativo.

Ye kelka pilul-uzini eventas distingebla acenso di la sango-preso, per to la risiko por apoplexo o por domaji en la nervo-sistemo esas altigita. En Germania cirkume 7 milioni de mulieri prenas la anti-bebeo-pilulo. Se 7000 de eli maladeskas grave pro to, lore statistikale lo esas relative rara, ma malgre to nombro ne neglijebla.

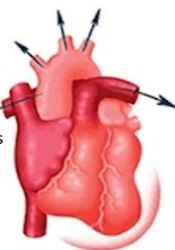
Ye ne- expektita alta sango-preso on povas ekskluzar, ke benigna tumori esas la kauzo, qui produktas aldosterono. Fortunoze maligna tumori aparas tre rare, qui produktas la sango-preson augmentanta hormono renino.

La arteriala preseso mezuras la forco aplikita al interna arteriala parieti.



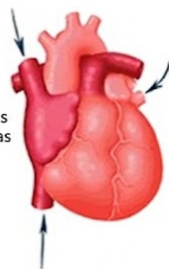
#### Sistola

Ca-faze la kordio kontraktas, la preseso kreskas e la sango ekiras del kordio.



#### Diastola

Ca-faze la kordio des-tensas su, la preseso diminutas e la sango plenigas la kordio.



## ARTERIALA PRESESO

Pri la alta sango-preso ye du triimi de adulti evoza cirkume 40 yari decidas prefere ula mult-faktoralo eventado, ye qua la heredala diatezo ludas rolo. „Se patro od avo evoza inter 60 e 65 yari havis grava apoplexo, lore on devas egardar sua sangala preso-valori e regulale kontrolas ol“, rezumas Vonend. Ye mulieri ofte komencas periodo de

forta nutaco di la sango-presu dum la klimaktero. Lore eventuale on devas komencar medikamentala terapio por preventar kordio- o reno-febleso.

Koncerne la nutrado on devas evitar ne-salubra nutrivi. Specala nutrivi povas mem efikar kom lejera plantala medikamento, precipue onyono, alio, porelo, celerio o betravo po uzata porcioni, e lin-grano, nuco o teo-kuliernedo lin-oleo, a qua juntita esas kelka algo-oleo. La konsumado di kelka legum-speci esas limitizita, exemple granda quanto de celerio-sapto o plu kam 100 grammi de petrosel.radiko povas irritar la reni.

Se tre korpulenta persono sucesas diminutar pezo de kin til dek kilogrami, lore lu povas frenagar importante la developo di sua sango-presu. „Tal-maniere genitesas profito por la kordio e la graso- e sukro-metabolio“, la nefrologiisto Vonend acentizis. Per salubra nutrado e regulala movado de 30 til 60 minuti ye quar dii omna-semano on povas atingar multo. „Omno kalkulite sinko di la sango-presu a min de 15 mm Hg esas posibla“, konfirmas la hipertensiologiisto. La limito esas por la sistola valoro min kam 130 e por la diastola inter 70 e 79. Se la valoro ecensale restas super to e chanji di la viv-maniere ne suficas, lore on mustas kuracar per medikamenti. Hike ni mustas anke konsiderar, ke la homi di la 21esma yarcento divenas ecensale plu evoza kam li 150 yari ante nun. Ye tre olda homi esas la limito 140 a 80 mm Hg.



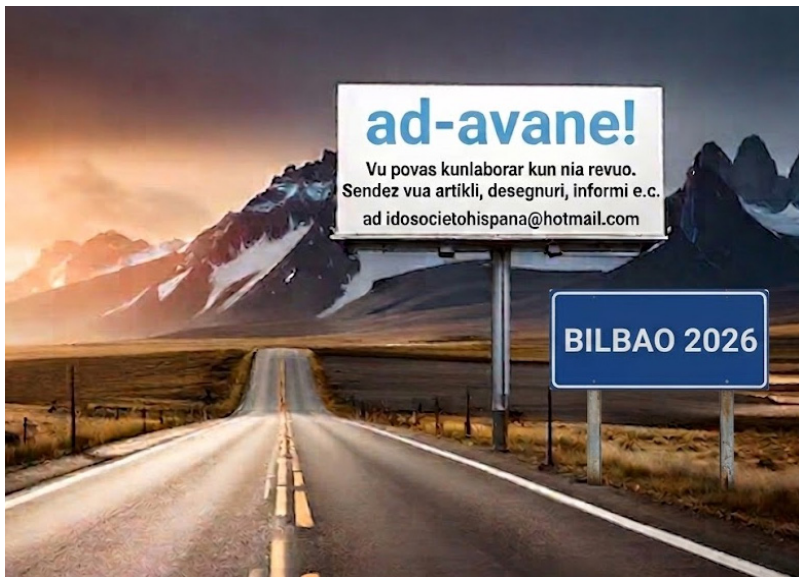
Por la diagnozo di hipertonio esas posibla mezurar regule la sango-presu heme. Koncerne sucesoza kontrolo di omna aranji e la kuracado per medikamenti lo povas esar tre valoroza. Pos kelka semani on montros la protokolo kun la mezur-rezultaji a sua mediko, qua tale recevas bona konoco.

Altre kam dum l'insulin-terapio di diabetiki, qui povas ipse ajustar lia dila dozo segun lia sango-sukro-valori, sango-presio-abasili efikas erste gradope pos plura semani. Dila korekteso esus hike ne-justa.

Vintre, dum longeta alta presa vetero kun suno e forta frosto, kelka homi havas anke altigita sango-presio. Ton l'evoluciono aranjis tale racionoze, por ke provizesez manui e pedi plu bone per sango e ne frostas. Precipue dum la vintro esas rekomendinda manjar grasoza fishi ek kolda aquo, exemple la haringo, di qua un-latero la alt- nesaturita gras-acidi kelkete abasas la sango-presio, altra-latero plu- dinigar la sango. „Por omni, qui volas suverene oldeskar, esas tre importanta ordinar la kordio-cirkulado-sistemo ed evitar saloza chips“, la medicinisto Vonend dicas ye la fino.

Antje Nussbücker, nd (25.2.21)

(gs)



# Idala Niuzi en Hispania

## *L'Internaciona Ido-Renkonto dil yaro 2026 eventos en Bilbao*

Quankam dum l'Ido konfero dil yaro 2025 en Postdam (Germania), onu decidis organizar la venonta en Nederlando od en Bulgaria, fine onu propozis al Iberiana Ido-Societo arantar l'Ido-Konfero di 2026. En la asociuro ni parolis pri la afero, e pro la kurta distanco inter Baskia ed la centro di Europa, onu decidis organizar la renkonto en Bilbao. Arantxa, membro di IbIS, aceptis la tasko laborar por l'aranjado dil renkonto.

Do, fine l'Internaciona Ido-Renkonto dil yaro 2026 eventos, inter la 30-ma di julio e la 2-ma di agosto en la urbo Bilbao. Sur la pagino 40 e sequanta vu povos lektar pri la programo e pri konkreta aferi pri lojado.

Ye la nomo dil Iberiana Ido-Societo ni invitas omna idisti ed omna amiki dil internaciona linguo vojayar aden Bilbao e parto-prenar en la internaciona festo dil idistaro.



### **Internaciona Ido - Renkonto**

Bilbao, 30-ma julio / 02-ma agosto di 2026

Iberiana Ido-Societo

# Idala Niuzi en Hispania

## *Kristnaskala kansoni en Ido*

Nia amiko Lucas, de Brazilia, produktis "*Kristonasko-kansoni (2025)*", ol es l'unesma albumo kun kansoni tote en la linguo Ido. Lu registris kolekto de kristnaskala kansoni di diversa landi kantita en l'internaciona linguo. Inter oli trovesis yena:

- *La asneto savanala*, original titulo: "Mi burrito sabanero" de Kolombia.
- *Fum, fum, fum*, sama original titulo, kansono de Katalunia.
- *Ad Bethalem iras asneto*, original titulo "Hacia Belen va una burra" de Andaluzia.

L'ideo di nia brazilana samideano esas tre agrebala, entote lu registris 9 kansoni, omni askoltebla en nia linguo. Espereble, la albumo esos libere askoltebla en interreto tam balde kam posible.



*Si eres hablante o simpatizante de la lengua internacional Ido, te recordamos que puedes hacerte socio y colaborar con la recién creada asociación idista en nuestro país.*

[www.idohispania.com](http://www.idohispania.com)

# *L'altra idala dizionario*

## ***DISK-URSO***

Temo oratorala koram un o  
plura mamiferi karnavida e  
plantigrada.



## ***SEP-IO***

Molusko di qua la korpo esas  
karnoza e depresita, e kande lu timas  
atakeso, lu adoptas extere sepala  
formo.

## ***FRAG-MENTO***

Fruto multa-bera e red-kolora, qua  
ruptita o dislacerita, povas esar  
facile vidata, pensata o sentata.

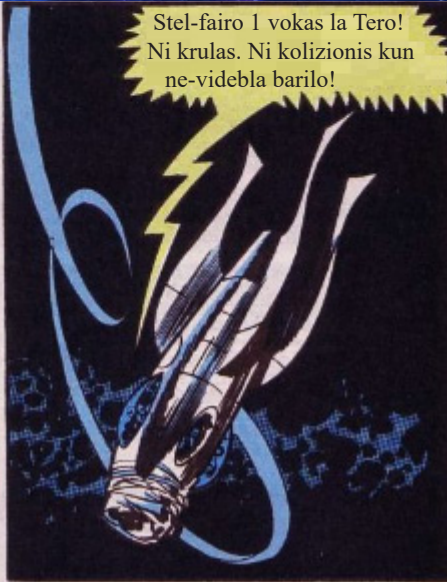


# LA BARILO

La kosmo-navo esis enorma e potenta. Homi konstruktis e lansas ol aden la vakua kosmo. L'unesma homo qua atingus la Luno, la unesma qua establisus ibe armeala bazo kun jetarmi kontrolus la Tero. Ibe trovesis kosmo-navo kun sua fairoza tentakuli. Ma, ol quik mortis. Ulo ne-videbla levis sua manuo e destruktis la navo.



Stel-fairo 1 vokas la Tero!  
Ni krulas. Ni kolizionis kun  
ne-videbla barilo!



La kosmo-navo, deturnita de sua voyo,  
inflamesis kand ol ekiris de la teral  
atmosfera. Ol falis en la nordo dil Atlantika  
Oceano. Ibe, grand ondo levis su.



La kosmo-navo falis. L'injeniero, qua konstruktis ol renkontris kun oficiro e kun la Prezidanto.

Siori, me tote ne savas quo eventis. La navo esis destruktata, ma me ne savas quo eventis.

Ka la kulpoza esas l'Oriental Federuro?

Forsan! Ni savas ke dum la lasta yari eventas kolda militi inter ni e li.

Ne es sekreto, ke li konkurenkas kun ni. Anke li deziras irar aden la Luno

Ni vinkos li en ca konkurso. Nia spioni informis, ke l'Oriental Federuro ankore ne povas konstruktar kosmo-navi.

Yes! Ni esos le unesma!



Profesoro Enrik sospiris. Militi sempre militi. Homi voyajas tra la steli e li ankore esas infanti komatante un kontre l'altri.

Profesoro, vu devas konstruktar nova navo tam balde kam posible. Ca-foye ni portos jetarmi. Ka vu povas konstruktar ol quik?

Semblas, ke me devas obediar.



Yes, la profesoro ne povis facar altra kozo. Lu mustis obediar l'ordoni konstruktar nova kosmo-navo. Balde, la strukturo dil nova navo esis pronta.

La kosmo vartas ni, e regretinde ca-foye ni respondos kun armili.



Profesoro, komprenez ke ni mustas arivar aden la Luno plu frue kam l'Oriental Federuro.

Yes, generalo, ma unesme ni mustas transirar stranja barilo o ...



O...quo? La profesoro ne finis sua frazo. Nu ca barilo esis problemo inter militisti e politikisti.



Yes, la profesoro rapide finis sua tasko. Balde venis la dio, kande nova kosmonavo levis sua fairoza tentakuli en sua voyo aden la Luno.

Profesoro, ni esas proxim ulo. Indikatori rapide agitas su, precipue l'ampero-mezurilo.



Ulo trovesas hik... ma nulo aparas sur la ekrano. Ol esas tre granda!

Profesoro, quo...quo okuras?



L'ampero-mezurilo foleskas! Avane esas ulo... ulo kun enorma energio!

Ol havas grandega elektronala feldo. Revenez quik!



Ne! Tote ne! Destruktez ol! Pafez jetarmi por destruktar ol. Vi mustas arivar aden la Luno. Destruktez ol!

Yes!



Par-destruktar! La profesoro ja avertis lo. La homaro mustas trovar altra manieri solvar sua problemi.

Stel-fairo 2! Yen la Tero. Quo okuris?

Nulo, nulo okuris! Ni pafis jetarmi kontre ol. Sed, nulo eventis. Ni retrovenas.



Ni uzis la maxim moderna jetarmi, ma nulo okuris. Profesoro, ni mustas trovar altra solvo por transirar la barilo.

Generalo, yes! Ni devas serchar altra maniero.



La kosmo-navo retrovenis ed en la laboratorio dil profesoro omni komencis laborar. Lore, en altra loko dil planeto...



Ciencisti en l'Oriental Federuro konstruktis sua propra kosmo-navo kun identa skopo: voyajar aden la Luno.



E la rezulturo ank esis sama. Li ne sucesis transirar la misteroza barilo.



En l'Okiidental Federuro nulon onu savis pri la kosmo-navo lansita dal enemiki. Lore, onu recevis diplomacal plendo.



Ico signifikas, ke anke li trovis ca feldo.

Yes! Li ne sucesis transirar ol. Profesoro, qua povis konstruktar ta barilo?



Forsan, ol esas ne-konocata kosmala fenomeno.

Do, ka nek l'orientani nek ni ipsa, povos fondar bazi sur la Luno?



Icon me ne dicis, generalo. Tamen, se existas solvo, ol esos trovebla nur se ni kunlaboras kun li.

Ka kunlaborar kun nia enemiki? Bon ideo. Ico evitus posibla milito.



Evitar posibla milito...Profesoro Enrik kontaktis kun la Profesoro Petrov dil Oriental Federuro. Trovar la solvo dil problemo evitus posibla milito.

Petrov, quon vu opinionas? Ni vidos, ka ca nov aparato funkcinas.



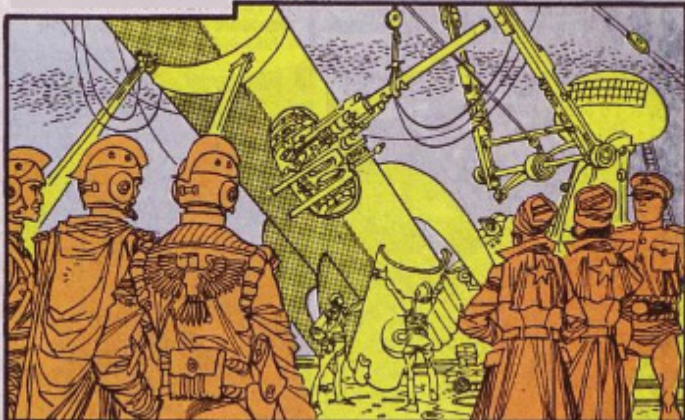
Se vua aparato jetas suficanta forto negativa, ol povus nuligar komplete la elektronala feldo. Ni intencez!



Quankam li esis enemiki, omna li facis granda laboro. Do, pos kelka monati, la tasko ja esis komplete. Lore, arivis la momento...



Nu, injeniori denove laboris en la kosmo-navo Stel-fairo 2, ma ca-foye li laboris kun la ciencisti dil Oriental Federuro.



...startar la motori dil navo. Interne trovesis ciencisti di amba alianci, pronta trovar definitiva solvo.



Siori, ni balde vidos ka la nov instrumento esas kapabla transirar la barilo.

Se ni bone kalkulis, granda quanto de elektroni esos kapabla nuligar la forto dil elektronala feldo.



Nun !



Atomal energio tam forta kam la Suno impulsis la navo. Interne omni tremis. Ekstere omno esis vakua kosmo.



Semblas, ke en la barilo apertesis truo. Ka ni povus transirar ol?

Ni intencez lo!

Ni transportas en la navo kelka simii por experimenti. Ni povas lansar naveto kun li e verifikar ka li povas transirar ol.



Do, onu decidis lansar altra naveto kun kelka simii aden la apertita truo.



Videz la truo!

La simii eniris.

Tamen, ni ne savas quale li standas. Ni ne esez tre optimista. Imperez al naveto retrovenar hike quik!



Omno eventis segun la kalkuli. Explori montris ke la simii standis bone, quankam tre des-tranquila. La sciencisti decidis enirigar la navo aden la truo.



Malgre omno, semblis ke, fine, homi konquestus la Luno. Ma, la profesoro Enrik ne esis tre fiera. Lu timis. Lore, ulo aparis e lua tenseso augmentis.



Generalo! Venez, quik!

Subite, altra kosmo-navo aparis. Ol esis enorma e rapidega. Lua rapideso esis ne-kredebla. La nova navo montris sua minacanta deziri.

Altra kosmo-navo! Profesoro, ico ne esas posibla!



Li pafas kontre ni! Lua armi povas destruktari ni!

Se li esis kapabla konstruktari tala navo, li facile povos destruktari ni.



Li ankore pafadas. Quon li deziras?



Generalo, li forsan ordonas a ni retro-irar tra la truo! Ni mustas facar lo!

Quale fuganta bestio, la navo retro-iris tra la truo.



Profesoro Enrik observis atence la radar-ekrano

Probable, li reparos nun la truon che la elektronikala feldo. Do, pose ni ja ne povos pasar ol.

Yes, ni revenez ad-heme tam balde kam posible. Quik!

Yes! ni forirez!



Kompatindi! Li komprenis nulo, mem kande la Profesoro explikis, ke la homi nultempe povos voyajar aden la steli.

Ka nultempe profesoro? Ta enti atakis ni, nam li timas ni. E se li esas timema ni certe vinkos ulfoye!



Profesoro Enrik turnis sua kapo e lu respondis...

Generalo, li levis ta barilo kontre ni. Semblas, ke li enkarcerigis ni interne de ulsorta kosmala kajo.

Quon vu dicas? Nulu povas enkarcigar ni, nam ni esas la maxim povoza en l'Universo.



La respondo de la profesoro esis evidenta e facile komprenebla. Lu simple indikis ulo per sua fingro...

Videz, generalo! Yen quon anke ni facas al bestii egardata kom sovaja.



# Internaciona Ido-Renkonto

## Bilbao - 2026

Kom dicite sur la pagino 30, Iberiana Ido-Societo aceptis la propozo organizar la ca-yarala Internaciona Ido-Renkonto. Ni memorez, ke ja en la yaro 2024 nia asociuro aranjis sama renkonto en Madrido. Ma, ca-yare ni serchis loko qua esas proxim a Central-Europa, por faciligar, se posible, l'asistado di franca, nederlanda e german idisti. Pro to, onu elektis l'urbo Bilbao, anke nam proxim ca baska urbo habitas Itziar, aktiva membro dil iberiana asociuro.



Pos debato inter l'organizanti, onu decidis ke la Ido-renkonto eventos inter la 30-ma di julio e la 2-ma di agosto.

Itziar serchis apta loko por lojar dum la sejorni dil renkonto. Ol esas la restadeyo «MiResi» kun la sequanta preci:

- Singla chambro: 45 € / dio.
- Duopla chambro: 55 € / dio.

La preco dil duopla chambro esas tre interesanta, nam ol signifikas, ke singla homo en duopla chambro mustas pagar cirkum 27 €/dio.

Unesma-momento l'organizanti propozas la sequanta programo:

• **30-ma di julio (jovdio)**

- Acepto-dio.
- Bonveno ad omna asistanti.
- Komuna dineo.

• **31-ma di julio (venerdio)**

- Vizito al Arkeologia Muzeo.
- Promenado tra l'anciena quartero di Bilbao.
- Komuna repasto.
- Hodiala paroladi:
  - \* *La baska linguo e sua normigado*, da Itziar.
  - \* *La Uniono por la Linguo Internaciona Ido hodie*, da Hans.
- Debato inter l'asistanti.

• **1-ma di agosto (saturdio)**

- Vizito ad Artxanda per la funikulara fervoyo di Bilbao por kontemplant belega panoramo.
- Komuna repasto.
- Ofical renkontro dil Iberiana Ido-Societo.
- Hodiala paroladi:
  - \* *Pro quo onu parolas Ido?*, da Pilar.
  - \* *Elena, Victoria e Cándida, historio di tri mulieri en la hispana Ido-movemento*, da José María.
- Debato inter l'asistanti.

• **2-ma di agosto (sundio)**

- Vizito al moderna quartero di Bilbao cirkum la Muzeo Guggenheim.
- Vizito al plajo Arrigunaga
- Komuna repasto.
- Adio al asistanti al Internaciona Ido-renkontro.

La programo dil renkotro povos esas libere chanjita dal parto-prenanti, nam omn asistanti esas invitata propozar ed aranjat plusa agadi dum la renkontro.

## Arkeologia Muzeo di Bilbao



Che la anciena quartero di Bilbao trovesas l'Arkeologia Muzeo, qua posedas plu kam 18.000 arkeologia peci, precipue dil Prehistorio, l'Anciena Roma e la Mez-epoko. Omni esas objekti trovita okazione di exkavadi tra tota provinco Bizkaya, qua esas mem plu anciena kam la propria historio dil urbo Bilbao.

La maxim olda peco esas omnadiala utensilii de ante plu kam 75.000 yari, qui trovesis en kaverno en Lemoa. Sen-dubite la maxim famoza peco dil Muzeo esas lignoza navo dil 15-ma yarceto trovita en la fundo dil estuario di Gernika.

## Anciena Quartero

L' anciena quartero di Bilbao, anke konocata kom "La Sep Stradi" o *Zazpi Kaleak* -en la baska linguo-, esas la maxim olda distrikto dil urbo. Ol esas vibranta

ped-irantala quartero, plena de streta mezepokala stradi. Ibe trovesas la katedralo di Santiago e la Placo Nova. Ca stradi esas la perfekta loko por vizitar butiki e por juar la famoza *pintxos*.



**Internaciona Ido - Renkontro**

Bilbao, 30-ma julio / 02-ma agosto di 2026

Iberiana Ido-Societo



## ***Funikulara Fervoyo***

La funikulara fervoyo di Artxanda, inaugurita en la yaro 1915, konektas la centro dil urbo Bilbao kun la somito dil monto Arxanda. Pos voyajo di apene 3 minuti, la funikularo ascendas plu kam 200 metri. Ol esas komfortoza

e nostalgi-plena vehilo. Ye la somito dil monto videblas la maxim bela panoramo dil Botxo, la valo ube Bilbao jacas, la ponti e la Muzeo Guggenheim.

## ***Muzeo Guggenheim***

La Muzeo Guggenheim di Bilbao, inaugurita en la yaro 1997, esas maestro-verko dal kanadana arkitekto Frank Gehry. Lua modernega strukturo ek titanio, kalkostono e vitro

similesas navo ankrigita an la bodi dil estuario. La muzeo gastigas ampla sali, ube on expozas verki da kontemporan ed moderna artisti.



## ***Plajo Arrigunaga***

La plajo Arrigunaga esas bela urbala plajo di sablo alonge la Maro Kantabriana en la urbo Getxo, proxim a Bilbao. Ol trovasas sub impresanta klifi, de ibe posiblesas vidar belega naturala pejzajo.

# Jus aparis ...



**College  
de France**

(Kolegio di Francia)

da J.M. Rodriguez



Editata dal Iberiana Ido-Societo  
2025

## **College de France** da J.M. Rodriguez

En ca verko l'autoro transformas  
la serchado di universala linguo a  
historiala naraco, ed omno cirkum  
la Kolegio di Francia, la loko ube  
naskis Ido.

La libro esas libere lektelebla che:

[https://archive.org/details/college-de-france\\_20250922](https://archive.org/details/college-de-france_20250922)

Editorio: Iberiana Ido-Societo, 2025

## **English - Ido Dictionary**

Brian E. Drake aktualigis la dicionario  
Angla-Ido da L.H. Dyer. Nova vorti  
oficale aprobita aparas en ca nova  
veriseno, e samatempe omna vorti dil  
*Radikaro* da Pesch esas inkluzita.

Ultre, multa vorti propozita, qui esas  
markizita per asterisko, semblas  
necesa por la moderna komunikado. .

Ol esas direte deskargebla che:

[https://dn720602.ca.archive.org/0/  
items/2024-updated-english-ido-dyer-  
dictionary/2024%20Updated%20English-  
Ido%20Dyer%20Dictionary.pdf](https://dn720602.ca.archive.org/0/items/2024-updated-english-ido-dyer-dictionary/2024%20Updated%20English-Ido%20Dyer%20Dictionary.pdf)

**A**

### **Ido-English Dictionary : A**

ac (mus.) la: sixth note of the diatonic scale.

a (adj): (general sense) to, indicating that toward which there is movement, tendency, or position, with or without arrival; opposed to *from* (de, ek) (cf. vers, al); *il iris a la kirko*: he went to (the) church; *il venas de Paris a Londono*: he is on his way from Paris to London; *la hundo jeta su a la lanto*: the dog spring at the cat; *del (de la) vento al (ad la) westro*: from (the) east to (the) west; *de tempo a tempo*: from time to time; *de un dia a l'altra*: from one day to another, from day to day; *de la supro a l'infra*: from top to bottom; (dative: indirect object) *dona a me la bastono*: give me the stick; *il parolis ad ek*: he spoke to her; (object of action, thought, desire) *il elevas su a la rikeso e a la bastono*: he is rising to wealth and honors; *atencon a la diskurso*, attentive to the discourse; *sorda a la difreso-kriti*: deaf to the cries of distress; *amo a Deo*: love to God; *me desiras a vu omna feliceso*: I wish you all happiness; (comparison or relation) *agrabla a la gusto*: agreeable to the taste; *ca okupo konvenas ad li*: this occupation suits him; (proportion: ratio) *mi raportas a non qualo du a side*: three is to nine as two is to six; *evaluar lua revenuo a 10.000 franki*; *taxar ol a 400 franki*: to estimate his income as (amounting to) 10,000 francs; to tax it at (at the rate of, a total of) 400 francs. Note: *Ad* is often joined to other prepositions, to verbal nouns, adverbs, particularly to add the idea of motion. — FILS

-ab-: (1947) used with verbs to express prior action to the tense indicated by the verbal ending, a completed action; the perfect tense. Def.: verbal alfin qua indikas, che verbo, la antreso kompare a tempo-punto di epoko pasinta o futura. (See Changes in Ido for fuller explanation). — FGHIR

abad (-alje) abbey; abbes; abbey; esse: abbotship; -ala, -ey -alar: abbatial. — DEFRS

abak -a: (math., arch.) abacus. — DEFIS

abandon-ar: (tr) to abandon, (wholly) give up, (totally) relinquish, forego, forsake. Ex.: *Abandonar navo, domo, preieto, infanto*. Abandonar su a desesperto, a joyo. Ant.: *gardar, retenar*. V. esp. *Livar alfo, portuo, domo, persono* ... *was simple forlar de ol sen ala sentimental impliko*. *Abandonar persono, ofico, posteno, esas vive lar, nevolante o konrevole, vive violacane ala devo* (abandonar infanti, parenti). *Retenar* esas retenomachar: la senso primitiva e propia esas militala; senki figurala e derivata: *livar la mondo* (relinquid reteno), *funciono od agado* (reteno di oficio, komercio, e.c.); II-447. — EFIS

abak -a: (1936) Jan. — SP

abaz-ar: (tr) to lower: let down to a lower level; (fig.) to abase (morally), debase; *abazas la tirani*: down with the tyrants; *abazas la manodi*: hands off; *abazas la chopeti*: hum off! Ex.: *Abasar la*

# La kloko dil silenco

novelo

La domo sempre odoris rance, quale anciena ligno e vaxo por mebli. Dens odoro glutinita sur la guturo facis ke la silenco esis mem plu kolda. Leo preferis ludar en la mansardo. Ibe, inter kartoni en blanka lit-tuki kovranta fantomal armori, la sun-lumo penetris brile e videblesis polvo suspendita en l'aero.

Che la mansardo, Leo renkontris sempre kun Tristan.

Tristan esis tote diferanta al cetera pueri en la skolo. Lu ne vestis elegante, lu ne uzis moderna boti, lu ne montris sua deziro kreskar quik. Lu sempre uzis jerzeo ek lano, forsan tre granda por lu, e sempre aparis sidita sur granda kofro en la mansardo, kun lejera movo, ocilante kelke ad-avane e ad-dope.

—*Ka li denove reprimandis tu?* —Tristan questionis.

—*Yes, patro esis tre serioza.* — Leo respondis. — *Lu dicas, ke me esas sat evoza por ludar kun fantazial amiki. E matro... matro ploris. Me odias kand el ploras, me sentas quale se me rompus ulo valoroza interne de el.*



Lore, Tristan respondis melankolioze, lu semblis ke lu esis plu evoza:

—*L'adulti timas to, quon li ne povas vidar, Leo. Por li, quo ne okupas propra spaco simple ne povas existir.*

—*E Doktoro Harrison dicis a li, ke omno ico esas mea propra mekanismo por ne kreskar* —adjuntis Leo imitante la voco dil psikologo quan lu vizitis singla mardio. —*Lu asertas, ke nutrar mea*

*fantazii nur plutardigas mea propra developo e ke me mustus adiar tu.*

—*E tu, Leo, ka tu volas adiar me?* —questionis Tristan.

L'okuli di Tristan esis pale griza, preske transparenta, ma li reflektis kalmeso, quan Leo ne povabis trovar en irga altra loko dil hemo.

—*No!* —Leo susuris —*Se tu foriras, me restos tote sola.*

Ca-nokte la dineo esabis akra. La sono dil utensili kontre la porcelano sonis quale mikra vergo-frapi. La kandelabro pendanta del plafono projektis longa ombri sur la muri. Dum la dineo, la patro tranchis la karno kun preske kirurgiala precizeso. La matro, sidanta avan il, preske ne gustis la terpomo-pureo. El nur jiris sua forko e samatempe regardis a Leo.

—*Leo, ni parolis kun la Doktoro Harrison ca-vespere* – dicis la patro regardante intense la tranchata karno sur la plado. —*Lu dicis a ni, ke tu ne bone kreskos se tu duras parolar sola en tua chambro, se tu pasas la tempo en la mansardo parolante kun... ta puero.*

—*Lua nomo esas Tristan* —Leo korektigis per susuro, dum lu mantenis sua regardo sur sua plado.

—*Lua nomo ne importas!* -la patro interruptis la respondo di Leo, e samatempe lu lansis la kultelo kontre la plado kun tanta forto, ke la kristala glasi vibris. —*Lu ne existas, Leo. Lu esas nur inventuro di tua kapo, ol esas psikologia apogilo, quan tu ja ne bezonas. Tu evas deke-du yari. Tua amiki en la skolo ludas futbalo, vehas bicikli, parolas pri reala kozi. Tu celas tu ipsa en la pasinto.*

—*Arturo, ne kriez!* —la matro intervenis per tremanta voco. —*Leo kara atencez me!*

Leo levis lante sua kapo. L'okuli dil matro esis plena de infinita tristeso.

—*Ni agas favore di tu* —el dicis extensante sua manuo sur la tablo por tushar la manui di sua filio, tamen el haltis ye poka centimetri, quale se el timus rompar nevidebla barilo. —*La psikologo dicas ke*

*durigar ca ludo vundas tua mento. Tu izolas tu ipsa. Tu mustas lasar tua amiko forirar. Promisez a ni, ke tu agos tale. Promisez a ni, ke canokte lu foriros.*

Leo regardis la manuo di sua matro. Ol esis stranje pala, preske transparenta sub la lumo dil kandelabro. Lu perceptis subita koldeso en sua stomako, obskura sentimento quan lu ne sucesis definar. L'atmosfero dil hemo semblis esar opresanta, quale se l'aero esus plomboza.

*—Bone, matro, me intencos lo—*Leo mentiis.



La matro montris sua gratitudo, la patro movis la forko e la kultelo. La restanta nokto duris en tombala silenco, nur interruptita dal monotona tiktakado dil pendul-horlojo dil vestibulo. Ta nokto, somerala tempesto komencis frapar la fenestri dil domo, la fulmini lumizis intermitente la dormo-chambro di Leo, la mobli aspektis efemera monstri pro la lumo dil fulmini. Pro to, Leo ne povis dormar. Ulte, la paroli di sua genitori aparis un ed altra foyo interne de lua mento. Lu sidis en la lito, kun la kordio acelerita. Sen facar bruisto, lu leveskis nuda-pede. Lu marchis tra la koridoro por ascensar aden la mansardo. Lu bezonis aero e lu bezonis respondi.

Leo apertis la pordo ed ibe, sidita sur la kustumula kofro, aparis Tristan, lu esis quik lumizita da brilanta fulmino en la fenestro.

—*Leo, ka tu esas timigita denove* —questionis Tristan.

—*Mea genitori dicas ke me esas malada* —Leo respondis —*E ke se me duras mea paroladi kun tu, me ne havos amiki e me ne kreskos.*

Tristan sospiris, lu staceskis per movo apene perceptebla e lu sideskis apud Leo. Malgre la kurta disto e la kolda chambro, Leo ne sentis varmeso kande Tristan proximeskis, nur brizo-sufleto.

—*E tu quon pensas Leo? Ka tu pensas ke me esas monstro? O ka me provokas maladi?* —questionis Tristan.

—*No!* —respondis Leo sincere kun lakrimi en sua okuli. —*Tu esas la nura qua askoltas me, mea genitori nur askoltas ta mediko. Li vigilas me omnatempe, li krias, li ploras. Me sentas ta domo quale tombo.*

—*L'adulti kaptas per sua ungi e sua denti sua propra versiono dil realeso* —Tristan dicis. —*Li kreas rutini, horari, reguli e renkontri kun psikologi por konvikar su, ke la mondo sequas konkreta ordino. Li timas la kaoso, do li preferas inventar strukturo ante kam aceptar la vakueso.*

—*Me nur volas ke omno esez normala* —Leo ploris. —*Me pensas ke li odias me, ke li regardas me kun trista okuli e ke li reprochas me ke tu ne existas. Pro quo estas tant importanta ke tu esas o no esas reala? Ito ne importas, ni esas bon amiki!*

Tristan restis tacema dum longa tempo. La pluvo sur la tekto augmentis, ol esis sono-barilo, qua izolis li del cetera universo.

—*Tu esas justa, Leo* —Tristan dicis ed unesma-foye lu semblis ridetar, quankam kun infinita tristeso. —*Kad importas se me existas o no?*

Tristan lore, extensis sua manuo qua permanis ye poca centimetri del manuo di Leo. E lu dicis: —*Forsan me ne existas, ma ico ne esus importanta, nam tua genitori anke ne existas.*

— *Quon tu dicas?* —klamis forte Leo. —*Ante un kloko me dineis kun li.*

— *Ka certe, Leo?* —quik questionis Tristan. —*Tu dineis kun li, ma ka tu vidis quale li mastikis e manjis? Ka li tushis tu, Leo? De kande tua matro ne embracas tu? De kande tua patro ne regardas tu direkte? Leo, tua gepatri ne existas!*

Leo staceskis. La pluvo frapis intense kontre la fenestri dil mansardo. Leo takis, ma onu povis askoltar lua pensi: —*to ne esas posibla. To ne esas posibla.*

—*Yes Leo!* Tristan dicis.

—*Tua gepatri mortis en trafiko-acidento. Tua avino aceptis tu adheme. El akompanis tu aden psikologo por evitar a tu mental trubli. Ma, el maladesis e quik el esis sendita aden hospitalo. Nulu remarkis ke anke tu habitis en ca grandega domo. Tua avino mortis e tu restis hike. Yes, che ca kolda domo. Tamen, balde tu ipsa serchis la varmeso di gepatri, qui ja ne existis, e di amiko, qua trovesas nur en tua fantazio, ma, malgre omno, lu esas bon amiko, la maxim bon amiko.*



Subite, la pluvado chesis. La koldeso cirkum li komencis des-aparar e agrebla sun-radio trairis la fenestro dil mansardo.

Lore, Tristan iris an la kofro. Lu apertis ol, ibe aparis centi de amuzili e ludili e lu dicis:

—*Nu Leo, e nun, ka tu volas ludar?*

J.M.

# Gramatikala Pagino

## Sustantivizar adjetivos

En la lengua Ido encontrar a primera vista la diferencia entre un adjetivo y un sustantivo, o nombre, es muy sencilla, mientras los adjetivos terminan en *-a*, los nombres lo hacen en *-o*. Dicho esto así, podría ser muy simple convertir un adjetivo en un sustantivo, se sustituye la *-a* final por una *-o* y ya tenemos un nombre. Bueno, dicho así parece muy simple, pero hay que hacer algunas matizaciones.

Veamos el adjetivo "*bela*" (bello, bonito), ¿qué significaría entonces "*belo*"? ¿La belleza en sí? ¿Alguien bello o bella? La diferencia es muy importante, porque si decimos "*me prizas la belo*" ¿qué estamos diciendo, que me gusta la belleza, o que me gusta alguien o algo bello?

Bien, pues aquí va la primera regla: convertir un adjetivo en un sustantivo da como resultado algo o alguien con esa cualidad, no la cualidad en sí.

Así, para expresar la cualidad de algo tenemos el sufijo "*-eso*". Ejemplo:

- *Bela*: adjetivo para indicar la belleza.
- *Belo*: alguien o algo bello.
- *Beleso*: la belleza.

Ahora bien, hemos dicho que el sustantivo indicaría que algo o alguien tiene esa cualidad, pero ¿cómo diferenciar si se trata de un objeto o de una persona? Es decir, ¿cuándo es algo y cuándo es alguien?

**Cuando un adjetivo "*-a*" se convierte en sustantivo "*-o*" da como resultado algo o alguien con esa cualidad.**

A esto hay que responder en primer lugar que, a veces ese dato, lo ofrece el propio contexto. Veamos:

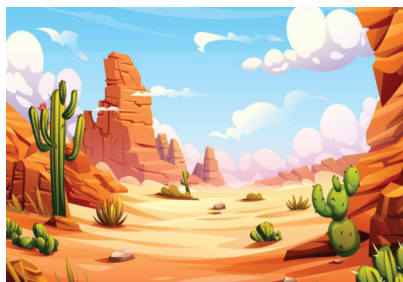
- *Modesta*: adjetivo que indica la modestia.
- *Modesto*: persona modesta.

Y es que "*modesta*" es una cualidad que solo puede atribuirse a personas, no a cosas.

Igualmente al contrario:

- *Dezerta*: adjetivo que indica la cualidad de desértico.
- *Dezerto*: un desierto.

Se trata de un objeto, porque una persona no puede ser desierto.



Dezerta peizajo



Dezerto

Pero volvamos a nuestro adjetivo favorito "*bela*". Si decimos "*belo*" ¿cómo saber si es una persona bella o un objeto bello? Si existe esa duda esa duda y no se puede obtener el dato por el contexto, entonces indicaremos que se trata de una cosa añadiéndole el sufijo "-*ajo*". Así:

- *Bela*: adjetivo que indica belleza.
- *Belajo*: una cosa bella.
- *Belo*: alguien bello, en contraposición a un objeto bello.

Pero de nuevo hay que repetir que, al sustantivizar un adjetivo no estamos refiriéndonos, en todo caso, a una persona. *Belo* puede ser tanto una persona bella como un objeto bello, y solo si hay confusión podemos indicar el objeto con el sufijo "-*ajo*".

Otra manera de sustantivizar un adjetivo es anteponerle el pronombre *LO*, entonces el adjetivo queda como está, pero acompañado de un pronombre. Veamos un ejemplo:

- *Lo inteligenta es finir la tasko.*  
(lo inteligente es terminar la tarea).
- *Lo vera es ke tu esas bon amiko.*  
(lo verdadero es que tu eres un buen amigo).

En este tipo de frases el adjetivo sigue siendo un adjetivo, sustantivizándolo de alguna manera, cuando le anteponemos el pronombre *LO*. En español ocurre algo parecido "lo verdadero", "lo inteligente".

Podríamos preguntarnos si esta sustantivización con el pronombre *LO* es lo mismo que expresamos cuando utilizamos el sufijo "*-eso*". La respuesta es que no. "*Beleso*" sería un concepto abstracto, mientras que "*lo bela*" es algo concreto.

¿Y qué ocurre si hablamos de colores? En primer lugar hay que decir, que todos los colores son adjetivos: *blanka*, *blua*, *verda*, *flava*, *bruna*, *griza*, *viola*, *nigra*... ¿Podríamos convertir estos adjetivos en sustantivos? Sí, por supuesto, de nuevo tendremos que sustituir el final "*-a*" por "*-o*". Así, podemos decir:

- *La blanko*: la persona o el objeto blanco.
- *La bluo*: la persona o el objeto azul.



Gargamel sempre odiis la mikra blui

Y vuelve a repetirse, sustantivizando los colores nos referiremos a alguien o algo que es blanco, verde, azul... pero no al color en sí. El color siempre será un adjetivo.

Veamos algunos ejemplos sobre el tema de los colores:

- *Ka tu preferas la verda o la blanka jerzeo?*

¿Prefieres el jersey verde o el blanco?

- *Me preferas la blua.*

En este caso no se nombra al sustantivo, porque ya aparece implícito en la frase porque se está hablando de jerseys.

- *Ka tu preferas lo blanka o lo nigra?*

¿Prefieres lo que es blanco o lo que es negro?

- *Me preferas lo nigra.*

En este caso la pregunta se refería a lo que es blanco o lo que es negro, no se trataba del color en sí, sino lo que es de uno u otro color.

- *Ka tu preferas la blanko o la nigro?*

¿Prefieres al blanco o al negro?

En este ejemplo se pregunta si prefiero algo o alguien que es blanco o negro.



*Kurez! La verdo e la redo persekutas ni!*

**LO BLANKA:** lo que es blanco

**LA BLANKO:** el blanco    **LA BLANKESO:** la blancura

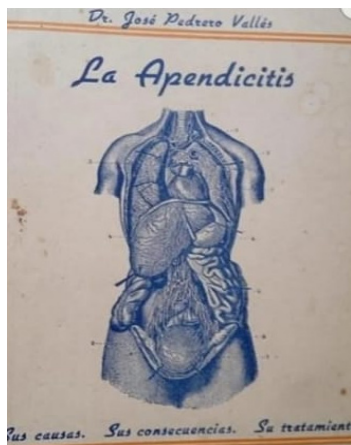


# Nia Pioniri

## Lingua internacia

### JOSÉ PEDRERO VALLÉS

**José Pedrero Valles** naskis en Valladolid en la yaro 1901. En ca urbo lu studiis medicinon en la Universitato. Evante 25 yari lu ja esis mediko. Lu sempre sequis la teorii dil naturala medicinon e lu esis un ek la unesma homeopatiisti en Hispania. Homeopatio esas sistemo terapiala qua konsistas ye traktar la morbi per dozi medikamenta infinitizema, qui produktas, en l'individuo sana, la simptomi di morbo analoga ad olta quan onu probas kombatar.



Verko dal Doktoro Pedrero Vallés

En la yaro 1927 lu atingis la posteno di municipala sanesala inspektisto en la vilajeto Camporredondo en Valladolid. Un yaro pose, lu ja esis ofical mediko en ta vilajo. En ta yari la sanesala kondicioni dil mikra vilajeto en Hispania esis regretinda. Pro to, lua unesma tasko esis plubonigar la saneso, precipue dil infanti. Lu sucesis, do, en la yaro 1929 lu atingis la 2-ma premio inter la maxim bona rurala mediki en Hispania, koncesita dal Hispana Supera Konsilantaro dil Protektado al Infanto.

Kom dicite, lu sequis la teorii naturala e homeopatala medicinon, do, en la yaro 1929 en Madrid lu parto-prenis en la Hispana Kongreso Homeopatala. Ek la politika vido-punto lu esis membro di anarkisma

sindikato, ibe lu sempre luktis por plubonigar la vivo e saneso dil laboristi. En 1933 lu facis diskurso en la Ateneo di Valladolid pri la malega efekti dil alkoholismo. Ulte, lu kunlaboris per artikli kun kelka hispana naturala revui.



Asistanti al Unesma Homeopatjala Hispaniana Kongreso  
Madrid 1929

Danke a lua kontakti kun l'anarkisma organizuri, la Doktoro José Pedrero lernis l'internaciona linguo Ido en la yaro 1933. Segun lu ipsa informis, lu lernis la linguo en poka semani. Quik lu kontaktis kun Hispan Ido-Societo, lu savigis pri lua deziro diskonocigar la internaciona linguo dil delegitaro en Valladolid e mem sua deziri fondar idala grupo en ca kastiliana urbo.

En la yaro 1936 explozis en Hispania la civila milito. L'urbo Valladolid adheris su al rebelanta militisti. Quik omna sinistra politikisti e homi adheranta a ca idearo, inter li l'anarkisti, esis enkarcerigita. Lu permanis dum kelka dii arestita en la gareyo dil tramveturi, qua dum ta dii funcionis kom karcero. Doktoro Pedrero Vallés mortis fusiligita la 1-ma di septembro dil yaro 1936. Lu mortis evanta 34 yari, lu lasis yuna vidvino e du filii, 9-yara e 5-yara.

#### *Artiklo 5-ma dil Statuto dil Iberiana Ido-Societo*

*L'Iberiana Ido-Societo sentas su heredanto dil granda laboro developigita dal parolanti dil internaciona linguo Ido en Hispania, depos la en-dukto dil linguo en la yaro 1907. Kun ca skopo l'asociuro helpos e favorigos studiuri pri la historio dil hispaniana Ido-movemento.*



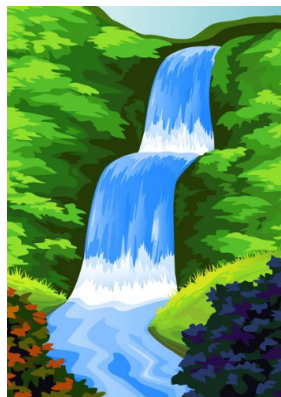
# Ni parolez pri: *AQUO*

## AQUO:

Liquido qua konsistas ye du parti de hidrogeno ed un parto de oxigeno.

Vorto e frazi en la hispana linguo e tradukuro aden Ido relatanta ad AQUO:

- Acuático : [Aquala](#).
- Aguacero: [Pluvego](#).
- Acuario: [Aquario](#).
- Acuarela: [Aquarelo](#).
- Aguado: [Aquoza](#).
- Aguafiestas: [Jenanto](#).
- Agua embotellada: [Enboteligita aquo](#).
- Acueducto: [Aquedukto](#).
- Contador de agua: [Aquo-kontilo](#).
- Aguador: [Aquo-portisto](#).
- Aguafuerte: [Aquaforito](#).
- Caída de agua, cascada: [Aquo-falo](#).
- Agua oxigenada: [Hido-peroxo](#).
- Agua subterránea: [Aquo subterala](#).
- Agua con gas: [Karbonatizit aquo, gasizit aquo](#).
- Ciclo del agua : [Aquo-ciklo](#).
- Presa de agua: [Aquobarilo](#).
- Desaguar: [Vakueskar](#).
- Aguarrás: [Terpentino](#)
- Aguar: [Aquizar](#).
- Agua bendita: [Aquo santa](#).



- Aguardiente: Tre alkoholoza liquoro.
- Enjuagar: Rinsar.
- Agua corriente: Fluanta aquo.
- Agua estancada: Stagnanta aquo.
- Agua de borrajas: Boracho-aquo.
- Quedar todo en agua de borrajas: Finar omno sen rezulto.
- Agua evaporada: Vaporigit aquo.
- A ras del agua: Reze di l'aquo.
- Tomar aguas: Frequentar la balno-loki o la termi.
- Molino de agua: Aquo-mueleyo.
- Hidrófugo: Aquo-espruva.
- Venir como agua de mayo: Esar tre bone acceptata.
- Agua que no has de beber, déjala correr:  
Hundi ne tushas manjaji en kripi.  
Aquo ne drinkota da tu, lasez transirar en lua flu'.
- Agua pasada no mueve molinos:  
Aquo fluinta til la maro, en mueleyo ne movas ja la rotaro.
- Ahogarse en un vaso de agua:  
Dronar su en glaso de aquo.  
Esar aplastita pro ne-grava problemo od afero.
- En abril aguas mil: En april', pluvi mil.

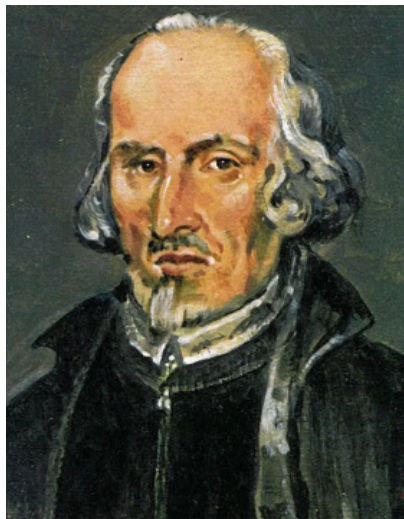


# Hispan - linguala Literaturo

## CALDERÓN DE LA BARCA

### *La vivo es sonjo*

*Me sonjas ke me esas hik  
charjita per hard kateni,  
ma certe en altra posteni  
plu libera me is.  
Quo es la vivo? Frenezi'.  
Quo es la vivo? Iluzion' nur,  
griz ombro e fingur',  
e la grand boneso esas poka:  
ke esas sonjo la vivo tota,  
e la sonji, es sonji nur.*



Pedro Calderón de la Barca  
1600 - 1681

Pedro Calderón de la Barca (1600-1681) esis un ek la maxim importanta sriptisti pri teatro e poezio dil konsiderita *Hispan Ora Yarcento*, e la maxim alta reprezentanto dil baroka stilo en la hispaniana teatro. Lua verko ecelis por sua profunda filozofiala konsideri, la morala komplekseso dil personaji e la teknika maestreso en l'uzado dil verso.

Lua maxim granda verko *La Vida es Sueño* (La vivo es sonjo), esas brilanta reflexuro pri la homala libereso, la destino e la iluzionatra naturo dil existo. Lu anke skriptis verki pri honoro e jalozo, quale "*El Médico de su Honra*" (La mediko de sua honoro). Calderón perfektigis la sakramental akti, o teologiala peci en unika akto, ube il direktas en maestrala maniero la lirika poezio en la religiala alegorio.

# Muzikal Pagino

## MECANO

*la pop-grupo qua ri-desegnis la hispaniana muziko.*

Ye la komenco dil yari 1980-ma, muzikala propozo chanjis omna-sense la disko-fonografala industrio en Hispania. La nova grupo nomesis MECANO, lua membri esis Ana Torroja, kom kantisto, e la frati Nacho e Jose Maria Cano. Mecano ne nur devenis esar la maxim alta reprezentanto dil pop-muziko en Hispania, ma anke sociologiala fenomeno qua transiris fronti, mem linguala.



La suceso dil grupo apogis su sur perfekta ed avan-guarda formulo por ta yari, l'uzo di elektrala muziko kombinita kun ne-egalebla melodiala sentiveso. La voco di Ana Torroja, dolca e magnetala, donis unika karaktero a singla kansono. Ulte, la frati Cano esis ecelanta kompozisti, kapabla konektar kun l'olima yuneso. Ma ico qua vere konsakris la grupo Mecano esis lua lirika audaco. Lua kansoni ne timis traktar des-facila temi, mem tabua por ta tempo.

Do, de l'urbala melankolio di "*Hoy no me puedo levantar*", til la portreto dil homeosexualeso en "*Mujer contra mujer*", o la mistika

"Hijo de la Luna", la trio konstruktis kansonaro transgeneracional qua fuzis pop, elektronala muziko e klasika baladi. Ye la fino dil yardeko, diski kom "Descanso Dominical" en 1988 e "Aidalai" en 1991, lansas la grupo al globala famo, konquestante ne nur Latin-Ameriko, ma anke europana merkato en Francia ed Italia.

Malgre ke la definitiva separeso dil grupo ye la fino dil yari 1990-ma lasis granda vakuo en la pop-muziko hispaniana, la heredajo di Mecano ankore existas. Lua kansonoj audezas ofte en radioj e televido. Nam Mecano ja esas eterna legendo dil muzikala historio en Hispania.

### Kansonoj "Hijo de la Luna" (*Filio di la Luno*)

Rakontas legendo  
tre anciena,  
ke cigan muliero  
konjuris la luno til la frua auro'.  
El plorante demandis,  
quik pos la jurnesko,  
trovar cigan spoz'.

"Tu havos tua viro, bel ciganino",  
ek la cielo Luno laute klamis,  
"ma kambio me obtenos  
la filio qua venos  
pos tua balda mariajo'.  
Pos tua filio imolante  
tu ne esos sola  
balde lu os obliviato'."

Luno vol esas matro,  
ma lu trovas nul am'  
por balde genitar.  
Dicez Lun' klar-kolora,  
quon tu volas facar kun tua nova filio'.  
Ah ah aha.  
Filio di la luno.

De brun-pela patro naskis filio  
blanka qual la felo di ermino,  
kun griza okulo, ne kun bruna pelo,  
albina filio dil Luno.  
"Maledikato infanto, lu ne esas cigano"  
rude imprekis la patro'.

Luno vol esas matro  
ma lu trovas nul am'  
por balde genitar.  
Dicez Lun' klar-kolora,  
quon tu volas facar kun tua nova filio'.  
Ah ah aha.  
Filio di la luno.

Cigano su judikis sen honoro,  
atentis sua spozino kultel' en-manue.  
"Qua esas la patro? tu men trompis certe  
tu meritas mortaro."  
Pose lu iris al bosko kun l'infanto en-brake  
lu esis abandonato.

Luno vol esas matro,  
ma lu trovas nul am'  
por balde genitar.  
Dicez Lun' klar-kolora,  
quon tu volas facar kun tua nova filio'.  
Ah ah aha.  
Filio di la luno.

E kande la Luno esas plena  
la infanto vere nulo jenas,  
ma kande infanto ploras  
des-kreskas la Luno e lu bersas kante-lulo,  
ma kande infanto ploras  
des-kreskas la Luno e lu bersas kante-lulo.

# Idala Saladi



|   | A | B | C | D | E | F | G | H |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1 |   |   |   |   |   |   |   |   |
| 2 |   |   |   |   |   |   |   |   |
| 3 |   |   |   |   |   |   |   |   |
| 4 |   |   |   |   |   |   |   |   |
| 5 |   |   |   |   |   |   |   |   |
| 6 |   |   |   |   |   |   |   |   |
| 7 |   |   |   |   |   |   |   |   |
| 8 |   |   |   |   |   |   |   |   |

1. Buliono qua, pro koqueso long-tempa, absorbis la tota suko di la karno.
2. Igar la proprieto di ulu pasar ad altru, per vendo, cedo, e c. ■
3. La kozi qui esas hike. ■ Abreviaturo di kilogramo. ■ (*Inverse e en la lasta vokalo*) Tereno sen-tekta e plata, limitizita por uzeso partikulara.
4. (*En infinitivo di futureso*) Dezirar ke ulu subizez desfortuno, mala chanco.
5. Ronda vokalo. ■ lando jacanta an sudal Afrika.
6. (*Inverse e sen la lasta vokalo*) Modifiko di la pozeso per kelka rotacigo, tale ke altra facio, altra edro, surfaco til-lore. ■ (*Sen la lasta vokalo*) lando en westal Afrika.
7. Fina vokalo en sustantivi. ■ Suko fermentacita di vitoberi - drinkajo alkoholoza. ■ L'unesma vokalo.
8. (*Sen la lasta vokalo*) Elemento qua esas gasa ye la temperaturo ordinara. ■ (*Sen la lasta vokalo*) Tre ne-ofta.

- A. (*Akuzative*) Iono qua iras a la katodo lor elektrolizo di solvuro.
- B. En epoko qua forfluis de longe ante nun. ■ Konsonanto. ■ Finajo en l'adverbi.
- C. Tu e me. ■ Aquo falanta gutope de la nubi.
- D. (*Plurale ed akuzative*) ulo celata de la homi cetera, ne-savata de publiko.
- E. Pronomo personala nedefinita, uzata por indikar un o plura personi ye maniero tre generala. ■ (*Inverse*) Kaze di, kaze ke. ■ Litero vidata sur la nederlandana automobili.
- F. (*En infinitivo di futureso*) Enterigar an-sub la surfaco di sulo brancho di la planto.
- G. Produkturo vejetalata parazita, venanta forme di mikra pinto, di sporno, sur la spiki di ula graminei, e qua esas venenoza. ■ Litero vidata sur la austriana automobili.
- H. Ronda vokalo ■ Atribuar (a su) sen havar yuro ye olu (titulo, povo).

## *Rebuso*



*Ube eventos l'universital solena festo?*

## *Solvuri dil pasinta numero*

|   |   |   |   |   |   |   |   |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| K | O | M | B | A | T | A | R |
| O | R | E | A | D | O |   | E |
| M | I | S | T | E | R | I | I |
| O | Z | O | R | P |   | I | N |
| D | E |   | A |   | I | C | O |
| O | D | I | K | A | R | A |   |
| R |   | L | O | G | I | K | O |
| O | N | U |   | O | M | A | N |

### *Rebuso*

*Quankam ol kauzas drogodependado, ol esas tolerata dal socio.*

Sur l'imajo aparas:

- unesme, la cifro 5 (kin) inversigita, do NIK
- Pose, la litero O
- Fine aparas TINO

Do: NIK + O + TINO = NIKOTINO

### *Rebuso*



Solvis amba disktraktili, e recevovs donaceto, nia amiko:

MIGUEL BENTO de Brazil.

*Sendez vua solvuri a: [idosocietohispana@hotmail.com](mailto:idosocietohispana@hotmail.com)*



La lengua internacional elegida  
oficialmente por la  
Delegación para la Adopción de una  
Lengua Auxiliar Internacional

París 1907